

การวิเคราะห์กิจกรรมจีนสมัยราชวงศ์ซ่งเชิงปรัชญา



นางสาว สุวรรณิ์ ทาวสกลไศ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาปรัชญา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2530

ISBN 974-567-473-7

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

012557

1029.5513

070710 144, 1

9/20
1/10/30

A PHILOSOPHICAL ANALYSIS OF THE CHINESE
PAINTINGS IN THE SUNG DYNASTY

Miss Suwannee Daosodsai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of Philosophy
Graduate School
Chulalongkorn University

1987

ISBN 974-567-473-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์
โดย
ภาควิชา
อาจารย์ที่ปรึกษา

การวิเคราะห์กิจกรรมเงินสมัยราชวงศ์ข่งเจิ้งปรัชญา
นางสาว สุวรรณี คาวสคติโส
ปรัชญา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวรรณา สถาอานันท์
รองศาสตราจารย์ วิจิตร เกศวิสิษฐ์



บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรภักย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ปรีชา ช่างขวัญยืน)
..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา สถาอานันท์)
..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ วิจิตร เกศวิสิษฐ์)
..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ณ.รังษี)

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์จิตรกรรมจีนสมัยราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ. 960-1279)
เชิงปรัชญา

ชื่อนิสิต

น.ส. สุวรรณี กาวสกใส

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวรรณา สถาอานันท์
รองศาสตราจารย์ วิจิตร เกกวิสิษฐ์

ภาควิชา

ปรัชญา

ปีการศึกษา

2529



บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นความพยายามที่จะแสดงให้เห็นว่า แนวความคิดทางปรัชญาและศาสนาอันโคก เคนอยู่ในสมัยราชวงศ์ซ่ง ได้มีอิทธิพลในการกำหนดลักษณะของภาพทิวทัศน์และภาพธรรมชาติในสมัยนั้น ลักษณะเด่นของภาพคือ การยืนยันในอุมคติและมโนธรรมทางปรัชญาและศาสนาของจีน เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ เกี่ยวเนื่องกับแนวความคิดทางจักรวาลวิทยา ภาววิทยา ญาณวิทยา อภิปรัชญาและจริยธรรม

ปัญหาที่ตามมาคือ อุมคติและมโนธรรม เหล่านี้คืออะไรบ้าง และปรากฏเป็นนัยยะในภาพอย่างไร จากการวิเคราะห์พบว่า จิตรกรรมประเภทนี้คืออุมคติและมโนธรรมทางปรัชญาและศาสนาเป็น 2 แนวทางด้วยกันคือ 1. สื่อด้วยระบบสัญลักษณ์ 2. สื่อด้วยการแสดงออก ในแง่ของระบบสัญลักษณ์นั้น เกี่ยวข้องกับความคิดทางจักรวาลวิทยาและอุมคติในชีวิตโดยทั่วไปของชาวจีน การเข้าใจความหมายเหล่านี้ขึ้นอยู่กับกรมองภาพและการเข้าใจระบบสัญลักษณ์ของจีน ส่วนแง่การแสดงออกนั้นถือว่าทฤษฎีทางสุนทรียศาสตร์ของจิตรกรรมจีนประเภทนี้เรียกว่า ทฤษฎีการแสดงออก ซึ่ง เป็นสิ่งสำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าจิตรกรรมจีนประเภทนี้อยู่ในฐานะที่เป็นวิถีแห่งการแสวงหาลัทธิจะ รวมทั้งการเข้าถึงและการแสดงออกถึงสภาวะจิตขณะ เข้าถึงสัจจะของบูรพาคถาญาณหยี่วูทางอ้อมอีกด้วย

เนื้อหาสำคัญของงานวิจัยนี้คือ การวิเคราะห์และทำความเข้าใจในทฤษฎีดังกล่าว ทั้งในแง่ของวิธีการ และ เนื้อหาที่แสดงออก พร้อมทั้งยืนยันความมีอยู่จริงของทฤษฎีนี้ โดยรวบรวมคำกล่าวยืนยันของจิตรกรและนักวิจารณ์งานจิตรกรรมในสมัยนั้นมาประกอบกับข้อความ

สนับสนุนของนักวิจารณ์ศิลปะไปทั้งในอดีตและในปัจจุบัน

ผลที่ได้จากการวิเคราะห์คือวิธีการและเนื้อหาของทฤษฎีการส่งออกของจิตรกรรมประเภทนี้ชี้ให้เห็นว่า ความสำคัญของภาพมีไ้โดยอยู่ที่ตัวภาพ ตรงกันข้ามกับอยู่ที่ความสัมพันธ์ระหว่างจิตรกรและภาพเขียน หรือประสบการณ์ทางศิลปะอันเป็นสิ่งเดียวกันกับประสบการณ์ทางศาสนา นอกจากนี้ การศึกษาความหมายของภาพแทนที่จะศึกษาจากคุณสมบัติของภาพแต่เพียงอย่างเดียวกลับต้องศึกษาเกี่ยวกับแรงจูงใจหรือแรงบันดาลใจและสภาวะจิตของผู้วาดในการสร้างสรรค์ผลงานด้วย

ขอเท็จจริงดังกล่าวมานี้ ได้สร้างเงื่อนไขและข้อจำกัดในการเข้าใจในการเข้าใจความหมายของจิตรกรรมประเภทนี้ โดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของความรู้ทางอรรถศาสตร์ศึกษาหรือความรู้ในความจริงซึ่งเป็นอัตวิสัยและเป็นปัจเจกภาพที่สำคัญคือธรรมชาติของการสื่อความหมายด้วยภาพเขียนนั้น ไม่อาจอธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับความหมายของอภิมลคติ มโนทัศน์และประสบการณ์ทางปรัชญาและศาสนาได้อย่างต่อเนื่องเป็นระบบเหมือนกับการอธิบายด้วยภาษา อย่างไรก็ตาม ข้อดีของการสื่อความหมายโดยภาพเขียนก็มีเช่นกัน กล่าวคือ ภาพทิวทัศน์และภาพธรรมชาติในสมัยราชวงศ์ซ่งสามารถแสดงออกถึงความรู้สึกอารมณ์ในการเข้าถึงคุณธรรมทั้งทางอรรถศาสตร์ศึกษาได้ดีกว่าการอธิบายด้วยภาษา

Thesis Title A Philosophical Analysis of the Chinese
 Painting in the Sung Dynasty (960-1279 A.D.)

Name Miss Suwannee Daosodsai

Thesis Advisor Assistant Professor Dr. Suwanna Satha-Anand
 Associate Professor Vichitr Kerdvisit

Department Philosophy

Academic Year 1986



ABSTRACT

This research is an attempt to show that the philosophical and religious ideas prevalent in the Sung dynasty (A.D. 960-1279) had influenced and determined the character of the landscape and natural paintings in that important period of Chinese cultural history. The dominant characters of the paintings mainly affirm the ideals of philosophy and religion which center around concepts in Cosmology, Ontology, Epistemology, Metaphysics and Ethics.

This research investigates the nature of these ideals and concepts and examines how they are implicitly manifested. It is found that these paintings communicate the ideals and concepts from two aspects, namely, by means of symbolism, and by means of expression. The first aspect concerns the concept of Cosmology and the Chinese ideal of everyday life. The understanding of these messages depend on the apprehending of the picture and the understanding of certain Chinese symbols. The second aspect centers around an aesthetic theory, called "the Expression Theory" which is an important factor suggesting that this type of Chinese paintings

is a means of searching for truth and is an expression of the artist's state of mind while he is in touch with reality through intuitive insight.

The important theme of this research is to analyse and understand both the method and the content of the above theory. Evidence is gathered from the Sung artists' writings, the critics' statements on aesthetics and the aesthetic experience as well as other scholars' comments on this issue.

The result of this research indicates that the method and the content of expression theory demonstrate that the subjects are not the only crucial point of understanding a painting; on the contrary, it depends on the relation between the artist and the painting or the artistic which is identical with religious experience. Besides, the study of the paintings is, in fact, a study of the artists' motives and inspiration and the artist's state of mind which is the condition of his creativity rather than a study of the characteristics of the paintings as such.

The findings mentioned above, however, create a condition for and some limitations to the understanding of this kind of paintings especially those which concern the nature of intuitive knowledge of subjective and individualistic truth. It is important to note that, unlike communication through ordinary discourse and written language, painting, as a means of communication, cannot give a detailed and systematic explanation of those philosophical ideals which the artist wishes to convey. However, the strength of this way of communication is that certain philosophic and religious

ideals, intuitive knowledge, feelings and emotions can be suggested and conveyed immediately in ways perhaps more effective than the use of discourse and written language.



กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ วิจิตร เกกวิสิษฐ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา สถาอานันท์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยด้วยความใส่ใจมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ปรีชา ช่างขวัญยืน ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และรองศาสตราจารย์ ดร.สุนทร ณ.รังษี กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ตรวจแก้มติและให้คำแนะนำในการแก้ไขงานวิจัยนี้ ตลอดจนทุก ๆ ท่านที่มีส่วนช่วยเหลือและสนับสนุนให้วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้โดยสมบูรณ์



	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	๗
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	๙
กิตติกรรมประกาศ	๗
สารบัญภาพ	๘
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 ความมุ่งหมายในการวิจัย	2
1.3 ขอบเขตของการวิจัย	2
1.4 วิธีการดำเนินการวิจัย	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	3
2 สภาพการณ์ทางประวัติศาสตร์ในสมัยราชวงศ์ซ่ง	4
2.1 สภาพแวดล้อมทางการเมืองและสังคม	4
2.1.1 การเมือง	4
2.1.2 สังคม	5
2.2 บรรยากาศทางภูมิปัญญาในสมัยราชวงศ์ซ่ง	8
2.2.1 ลัทธิขงจื้อใหม่	10
2.2.2 นิกายเซ็น	13
3 อิทธิพลของปรัชญาและศาสนาในภาพทิวทัศน์และภาพธรรมชาติ ในสมัยราชวงศ์ซ่ง	16
3.1 ความเป็นมาของภาพทิวทัศน์และภาพธรรมชาติ ในสมัยราชวงศ์ซ่ง	18
3.2 อิทธิพลของปรัชญาและศาสนาในภาพทิวทัศน์และ ภาพธรรมชาติในสมัยราชวงศ์ซ่ง	34

4	ลักษณะการสื่อโนทรศน์ทางปรัชญาและศาสนาของภาพทิวทัศน์ และภาพธรรมชาติในสมัยราชวงศ์ซ่ง	55
4.1	การสื่อควยสัญลักษณ์	55
4.1.1	การมองภาพเขียนโดยภาพรวม	56
4.1.2	การมองภาพเขียนโดยพิจารณาเฉพาะ สัญลักษณ์ใดสัญลักษณ์หนึ่ง	57
4.2	การสื่อควยการแสดงออก.....	65
5	ความรู้ทางอรรถคดีศึกษาในภาพทิวทัศน์และภาพธรรมชาติในสมัย ราชวงศ์ซ่ง	78
5.1	ธรรมชาติของความรู้ทางอรรถคดีศึกษา	78
5.2	ความรู้ทางอรรถคดีศึกษาตามความหมายของปรัชญาจีน	80
5.3	ความรู้ทางอรรถคดีศึกษาในภาพทิวทัศน์และ ภาพธรรมชาติในสมัยราชวงศ์ซ่ง	85
5.4	ปัญหาความเป็นอัครวิสัยของภาพทิวทัศน์และภาพธรรมชาติ ในสมัยราชวงศ์ซ่ง	94
6	สัจจะในภาพทิวทัศน์และภาพธรรมชาติในสมัยราชวงศ์ซ่ง	100
6.1	สัจจะตามความหมายของลัทธิเต๋า ลัทธิขงจื้อใหม่ และนิกายเซ็น	100
6.1.1	เต๋า	100
6.1.2	หลี่	103
6.1.3	พุทธะ	107
6.2	การวาดภาพเป็นหนทางสู่สัจจะ	109
6.3	การวาดภาพเป็นวิถีแห่งการแสดงออกถึงสัจจะ	120
7	สรุปการวิจัยและขอเสนอแนะ	133
	เอกสารอ้างอิง	138

หน้า

ภาคผนวก 142

ประวัติผู้เขียน 145

สารบัญภาพ

ภาพที่

หน้า

1	ภาพพระโพธิสัตว์ โดย ว ⁺ เต่า สือ	19
2	ภาพภูเขาล้อมและเมฆหมอก โดย หมี่ เฟี้ย	22
3	ภาพทิวทัศน์สไตล์โมนุเมนทอล โดย จู จ้าน	24
4	ภาพทิวทัศน์ฤดูใบไม้ร่วง โดย กัว ลี	26
5	ภาพทิวทัศน์สไตล์ภาพทิวทัศน์ โดย ม่า เยวี่ยน	28
6	ภาพทิวทัศน์ โดย ม่า เยวี่ยน	31
7	ภาพลูกพลับหกลบ โดย มู ซี	33
8	ภาพทิวทัศน์ โดย ม่า เยวี่ยน	54
9	ภาพทิวทัศน์ โดย กัว ลี	56/1
10	ภาพ สามสหายในฤดูหนาว โดย เจ้า เมิง เจียน	62
11	ภาพดอกบัว โดย ศิลปินนิรนาม	64
12	ภาพเบ็คคู โดยศิลปินนิรนาม	66
13	ภาพพระศักดิ์สันไผ่ โดย เหลียง ซาย	68
14	ภาพไผ่ โดย ชู ตง ป้อ	75
15	ภาพไผ่ โดย เทวิน ถง	88
16	ภาพภูเขาและเมฆหมอก โดย หมี่ ยิว เหยิน	98
17	ภาพพระถือน้ำไหม โดย มู ซี	116
18	ภาพกระทอมขาวประมงภายหลังฝนตก โดย เขียว เกย	118